

[Araştırma Makalesi] **Atıf/Citation:** Uçar, A. (2022). Bir şiir mecmuasında tespit edilen yayımlanmamış şiirler, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30): s. 24-40.

Gönderim Tarihi: 02.02.2022 **Kabul ve Yayın Tarihi:** 25.04.2022-31.05.2022

DOI: 10.54600/igdirsosbilder.1066905

Yazar/Author

Abdullah UÇAR*

Makale Adı/Article Name

Bir Şiir Mecmuasında Tespit Edilen Yayımlanmamış Şiirler

Unpublished Poems That Found In A Poem Journal

ÖZ

Mecmualar, genelde bir veya daha fazla yazar yahut şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplardır. Mecmualar, Osmanlı ilim, kültür ve edebiyatında çok yaygın ve önemli bir telif türü haline gelmiştir. Mecmualar, divan sahibi şairlerin divanı dışında kalan şiirlerini ve divanı olmayan şairlerin şiirlerini ihtiva etmesi hasebiyle klasik Türk edebiyatının en önemli kaynaklarından biridir. Mecmuaların kaynak olarak değerlendirilmesindeki en önemli etken budur. Klasik Türk edebiyatının en meşhur şairlerinin bile yayımlanmış divanlarında bulunmayan şiirlerine şiir mecmualarında tesadüf edilmesi artık olağan bir durum olmuştur. MESTAP tablosunu hazırlamak amacıyla çalışmaya başlanan Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. or. oct. 3058 numarada kayıtlı şiir mecmuasında da bazı şairlerin yayımlanmamış şiirlerine rastlanmıştır. Mecmuada şiirleri bulunan şairlerden bazılarının yayımlanmış divanları bulunmaktadır. Bu çalışmada zikredilecek şiirler yayımlanmış divanlarında ve diğer müstakil neşirlerde tespit edilememiştir. Bu şiir mecmuasında şu ana kadar neşredilmemiş on üç şiir tespit edilmiştir. Çalışmamızda bu on üç şiirin çeviri yazılı metinleri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir mecmuası, Bilinmeyen şiirler, Gazel

ABSTRACT

Journals are collections of religious or non-religious prose or poetry of various subjects and sizes. There may be texts by one or more poets in journals. Journals have become a very common and important type of copyright in Ottoman science, culture and literature. Journals are one of the most important sources of classical Turkish literature as they include the poems of poets who have a divan and the poems of poets who do not have a divan. This is the most important factor in the evaluation of journals as a source. Even the most famous poets of classical Turkish literature, it has become commonplace to come across poems in poetry journals that are not found in their published divans. A journal has been started to be studied in order to prepare the MESTAP table. This journal is registered at the Berlin State Library number Ms. or. oct. 3058, and there are unpublished poems by some poets in this poetry journal. Some of the poets whose poems are in the journal have published divans. The poems to be mentioned in this study could not be identified in their published divans and independent publications. In this poetry journal, thirteen poems that have not been published until now have been identified. In our study, the transcribed texts of these thirteen poems were given.

Keywords: Poem journal, Unpublished poems, Ghazal

Giriş

Yazma mecmualar, edebiyat tarihimizin meçhul ve karanlık pek çok yönüne ışık tutacak değerli malzemeler barındırırlar. Fakat son derece önemli bu eserler üzerinde ne yazık ki yakın zamana kadar önemleri nispetinde çalışmalar yapılmamıştır ve ne yazık ki bu eksiklik devam etmektedir. Özellikle İstanbul, Ankara, Bursa, Konya, Erzurum gibi yazma eser kütüphaneleri bakımından zengin illerde bulunanlar başta olmak üzere bütün üniversitelerimizin Eski Türk Edebiyatı kürsülerinde yapılan lisansüstü çalışmalarda bu mecmuaların muhtevalarının tespit edilmesi çalışmalarına öncelik ve ağırlık verilmesi elzemdir. Aynı şekilde yurt dışında bulunan mecmuaların da mümkün mertebe taranması ve içinde neler olduğunun bilim dünyasına takdim edilmesinde büyük yarar vardır (Köksal, 2009: 80). Köksal, yıllar önce mecmuaların önemini ve itibar edilmesi gereken eserler olduğunu bu cümlelerle ifade etmiş, bunun gerçekleşmesi için de bu ifadelerden birkaç yıl sonra MESTAP adlı projeyi bilim dünyasına tanıtmıştı. Artık ister MESTAP kapsamında olsun ister bu proje haricinde olsun, araştırmacıların mecmualar üzerinde yaptığı akademik çalışmalar oldukça artmış, nihayet mecmualar hak ettiği önem nispetinde ilgiyi görmüştür.

Mecmualar üzerinde yapılan araştırmalar esnasında Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. or. oct. 3058 numarada kayıtlı henüz çalışılmamış bir şiir mecmuası tespit edildi. Söz konusu mecmua temin edilip içinde neler olduğunu bilim dünyasına duyurmak için bir çalışma başlatıldı. Çalışmanın sonucunda şiir mecmuasında henüz yayımlanmamış on üç şiir tespit edildi. Bu makalede on üç şiirin çeviri yazılı metinleri verilmiş, değerlendirmeler dipnot olarak kaydedilmiştir. Mecmuada yer alan şairlerin ve şiirlerinin dökümü MESTAP tablosu şeklinde hazırlanmış olup başka bir makalenin konusunu teşkil etmiş olup çok yakında yayımlanacaktır.

Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. or. oct. 3058'de ve bunun gibi pek çok mecmuada tespit edilen yayımlanmamış şiirlerin bize söylediği önemli bir husus vardır: Hâlâ varlığından haberdar olmadığımız, keşfedilmeyi bekleyen şairler ve şiirler var.

Mecmualar son yıllarda özellikle yüksek lisans öğrencileri tarafından tez olarak çalışılmaktadır (Süngü, 2020: 1050). Bu çalışmalar neticesinde divanlarda yer almayan şiirler ya da divanı bulunmayan şairlerin şiirleri tespit edilmektedir.

Mecmualar hakkında son yıllarda pek çok önemli çalışma yapıldığı için bu çalışmada mecmua hakkında geniş bilgi verilmeyecektir. Kamil Ali Gıynaş tarafından yayımlanan *Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası* (2011) ile Zeynep Süngü tarafından yayımlanan *Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP* (2020) adlı makalelerde şiir mecmuaları üzerine yapılan çalışmalar yer almaktadır. Bu sebeple bu makalede şiirlerin bulunduğu mecmua kısaca tanıtılacak ve çalışmamıza konu olan şiirlerin çeviri yazılı metinleri verilecektir.

1. Ms. or. oct. 3058 Numaralı Şiir Mecmuası

Çalışmamızın konusu olan şiirler, Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. or. oct. 3058 numarada kayıtlı şiir mecmuasında yer almaktadır. Bu şiirler, şairlerinin yayımlanmış divanlarında ve diğer müstakil yayımlarda tespit edilememiştir.

70 varaktan oluşan mecmuanın her sayfasında 16 veya 17 satır bulunmaktadır. Mecmua, başlıklar ve bazı beyitler hariç her sayfada iki sütun bulunacak şekilde tertip edilmiştir. Müstensihî ve istinsah tarihi belli değildir. Mecmuada 15. ve 16. yüzyıllarda yaşamış 25 şaire ait toplam 185 şiir bulunmaktadır. Bu 185 şiirin 172'si yayımlanmış divanlarda veya diğer müstakil yayımlarda tespit edilmiştir. Geri kalan 13 şiir bu makalenin konusunu teşkil etmektedir.

Mecmuada şiiri bulunan şairler -alfabetik sırayla- şunlardır:

Bâkî (1), Celîlî (1), Cem Sultan (1), Deli Birader Gazalî (1), Fakîrî (2), Feyzî (1), Firâkî (1), Hasbî (2), Hayâlî (2), Hayretî (1), İlmî (1), Kıyâsî (1), Lutfî (1), Meâlî (12), Mesîhî (1), Misâlî (1), Muhibbî (2), Müderris (1), Necâtî (29), Necmî (1), Ravzî (2), Sabûhî (1), Vâlihî (1), Zatî (115), Za'fî (1). Ayrıca 1 kıt'a ve 1 tarih matla'ı vardır.

Mecmuada en çok kullanılan nazım şekilleri gazel (147) ve kaside (24)'dir.

Mecmuada sadece 15. ve 16. yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Şiirlerin tespiti için bu yüzyıllarda yaşamış ve aynı mahlası kullanmış şairlerin şiirleri taranmıştır.

Bir şaire ait gösterilen şiirin gerçekten de ona ait olup olmadığı sorusu sorulabilir. Mesela (Balıkesirli) Zâtî'ye ait olduğunu belirttiğimiz gazel gerçekten ona mı aittir? Evet, bu gazel Zâtî'ye aittir çünkü mecmuada Zâtî'ye ait 114 gazel bulunmaktadır ve 113 gazel Zâtî'nin *Divan*'ında tespit edilmiştir. Sadece bir gazelin Zâtî mahlaslı diğer şaire ait olması bize göre ihtimal dışıdır. teis.yesevi.edu.tr'deki bilgilere göre Zâtî ile aynı dönemde yaşadığı anlaşılan diğer şair Zâtî-i Hallâc olup devrinde fazla tanınmayan, pek de velut olmayan bir şairdir.

Şiirlerin bahsi geçen şairlere ait olduğu bazen de üslubundan çıkarılmıştır. Mesela Hasbî'ye ait olduğunu belirttiğimiz şiir, şairin üslubundan hareketle tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, yayımlanmadığı tespit edilen şiirlerin metinleri verilecek, şiirlerle ilgili yorum yapılmayacaktır.

2. Yayımlanmamış Şiirler

Yayımlanmamış şiirler mecmuadaki sırasıyla verilmiştir.

[1]¹

ZÂTÎ (d. 876/1471 - ö. 954/1547)

Mef'û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe 'û lün

Pîr oldum egildüm ki geçem bâb-ı ecelden

Ammâ ki daħı giçemezsin hiç güzelden

Câm-ı eceli nüş idüben geçmeli oldum

Geçmez daħı gönlüm mey ü maħbûb u ğazelden

Ɔoyun ala gözlü kızılarla koyunum biñ

İtmek dilerin mihr tülû' itse ħamelden

¹ 5a-5b

Nüş it diyü şunsa ayağı bir lebi mey-gün
Baş üzre diyüp şabr u qarārūm gider elden

Maḥbūblaruñ zūlfine el urmada fikri
Zātī daḥı fāriğ olmaz tūl-i emelden

[2]²

FEYZİ³

Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lün
Mevsim-i güldür yine 'ālem mücellādur gider
Şebnem eşküm ile gülşen pür-şüreyyādur gider
Bir gözi sermest için her gūşe ğavgādur gider
Bülbül ağlar gül güler 'ālem temāşādur gider

Ḥār elinden alımaduğına dāmānın gülüñ
Göklere peyveste olmuşdur fiğānı bülbülün
Bu perişānluḡda ḥāli ḡaygıluḡdur sünbülün
Bülbül [ağlar gül güler 'ālem temāşādur gider]

Gülsitānda bülbül-i pür-ğam ki inler zār zār
Şadr-ı istiğnāya geçmiş gül oturmuş şāh-vār
Ġonca ağzından ḡomaz bu mışra'ı leyl ü nehār
Bülbül [ağlar gül güler 'ālem temāşādur gider]

Dürlü evrāḡıyla zeyn olındı çünkim gülsitān
Nüş iden bu demde aldanmaz şarāb-ı erğuvān
Ġonca gibi ḥār-ı ğamdan 'andelibüñ bağrı ḡan

² 23a

³ teis.yesevi.edu.tr'deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyılda yaşayan Feyzî mahlaslı 12 şair vardır. Bu şiirin bu mahlası kullanan hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

Bülbül [ağlar gül güler ‘âlem temâşâdur gider]

Feyziyâ gül devridür nûş it şarâb-ı dil-güşâ
Ber-çarâr olmaz bilürsin çünki çarḥ-ı bî-vefâ
Aç gözüni bir nazâr kıl ṭarf-ı gülşenden yaña
Bülbül ağlar gül güler ‘âlem temâşâdur gider

[3]⁴

ŞABŪHÎ⁵

Mef’û lü / Fâ ‘i lâ tü / Me fâ ‘i lü / Fâ ‘i lün
Düşme dilâ ger âdem iseñ hırş-ı dâneye
Tutulma dâm-ı miḥnete uyma fesâneye
Çünkim gider soñ ucı gelenler bu ḥâneye
Teslîm eyle her ne kazâ gelse lâneye
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

Dehrüñ bu zîb ü zînetine ḳılma i’timâd
Bu pîre-zenden erlük idüp isteme murâd
Vaḥdet gerekse kimseyile ḳılma ittiḥâd
Çünkim gerek kazâyâ rızâ pes nedür ‘inâd
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

Her ne muḳadder oldıyısı kişiyeye ezel
Ḳalmaz ‘ademde irişür irince tâ ecel
Gör nice ḥoş dimiş bunı üstâd-ı bî-bedel

⁴ 64a

⁵ Bu tahmisin ilk ve son bentleri Yunus Kaplan tarafından yayımlanan *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi’nde Kayıtlı “T 5480” Numaralı Musammat Mecmuası ve MESTAP’a Göre Tasnifi* adlı makalede küçük farklılıklarla yer almaktadır. Kaplan’ın makalesinde bu şiir **Şubḥî** mahlaslı bir şaire kaydedilmiştir. Bu tahmis, Esra Bal’ın hazırladığı *Karamanlı Sabûhî Divanı*’nda ve Mehmet Sarı’nın hazırladığı *Sabûhî Şeyh Ahmed Dede* konulu divanda tespit edilemediği için Subḥî mahlaslı bir şaire de ait olabilir.

Çarh-ı sitize-kâr ile lâzım degül cedel
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

Yūsuf gibi cihān-ı Züleyhādan it giriz
Mısr-ı vücūdda ister iseñ olasın ‘aziz
Terk it bu fānī ‘ālemi ger var ise temiz
Bu çarh-ı ceng-cüy ile gel eyleme sitiz
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

Halk-ı cihān ger eyleseler ‘unf ile hıṭāb
İdüp mülāyemet aña luṭf ile vir cevāb
Her nesneye muḳayyed olup çekmegil ‘azāb
Pendüm ḳabūl eyle **Şabūhī** budur şavāb
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

[4]⁶

LUṬFĪ

Mef‘û lü / Fâ ‘i lâ tü / Me fâ ‘î lü / Fâ ‘i lün
Dāyim yüzüñi sür bir ulu āsitāneye
Ḳonma Hümā-şifat yüri her āşiyāneye
Diñle sözümi ṭutma ḳulaḳ her fesāneye
Muṭrib ne sāz düzse sen uy ol terāneye
Gördüñ zamâne uymadı uy sen zamâneye

Ey dil zamāne devletine i‘timādi ḳo
Ter[s] düşme gel ḫaḳıḳate baḳ ḳurı adı ḳo
Az ile it ḳanā‘ati fikr-i ziyādi ḳo

⁶ 64b-65a

⁷ teis.yesevi.edu.tr’deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşayan Lutfi mahlaslı sadece bir şair vardır. Bu sebeple bu şiirin Tokatlı Molla Lutfi’ye ait olduğu düşünülmektedir.

Sözüm işit zamāneye uy gel ‘inādı ҡo
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

Nokşānı olanı iledür evc-i rifate
Fazl ehlini berāber ider hāk-i zillate
Mizān-ı dehr çünkü budur baҡ bu hālete
Meyl itme sen bunuñ gibi nā-çiz devlete
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

Göñlüñi hoş tut olma ğam-ı dehr ile melül
Ger luṭf u ҡahr her ne ki oldıysa olur ol
Gökden ne yağdı kim yir anı itmedi ҡabül
Üstād-ı⁸ dehr her ne terān itse tut uşul
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

Gāhı ҡazā diyü gezüben ğor u mübtezel
Geh medrese ümidine eşhāş ile cedel
Öp başuña ҡo nice virürse zamāne el
Uy sen dağı imāma budur eskiden meşel
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

Cādū zamān ki çāh-ı belādan nişān virür
Budur belā ki düşüp aña halk cān virür
Bir iki ān egerçi ki saña zamān virür
Ger uymasañ murādına şanma emān virür
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

Luṭfi eger ki ‘ilmüñüñ olduñsa ‘āmili
Seksen kazāya virme şaşın beyt-i kāmili
Āyā zamāneden mi ya ḥod gelmedi yili
Şabr idelüm zamāne ne gösterse ḥāşılı
Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye

[5]⁹

CELİLİ¹⁰

Mef‘û lü / Fâ ‘i lâ tü / Me fâ ‘i lü / Fâ ‘i lün
Cân olmuş idi menzil-i cânân geçen gice
Mihmānum idi ol meh-i tābân geçen gice

Meclisde sākî gibi ayağ üstine ṭurup
Par par yanardı şem^c-i şebistân geçen gice

Ḳan ile ṭolsa kāse-i çeşmüm ‘aceb mi kim
Ḳanı benümle içdüğü cânân geçen gice

Şiše ṭapu kııurdu yirinden ṭurup revân
İçildüğince bâde-i raḥşân geçen [gice]

Eş‘ār-ı pür-leṭāfet oḳurdu **Celili** yār
Alup eline gül gibi dīvân geçen gice

⁹ 65b-66a

¹⁰ teis.yesevi.edu.tr’deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşayan Celilî mahlaslı 4 şair vardır. Bu gazel, Şevkiye Kazan Nas tarafından yayımlanan *Celilî Dîvânı*’nda yoktur fakat bu divanda “dün gice” redifli 2 gazel mevcuttur. Gazellerin dil ve üslup açısından birbirine benzerliği sebebiyle bu gazelin de Şevkiye Kazan Nas tarafından hazırlanan Celilî’ye (Bursalı Hâmidî-zâde Abdülcelil Efendi) ait olduğu düşünülmektedir. “dün gice” redifli gazeller için bkz. (Kazan Nas, 2018: gazel numaraları 339, 340)

[6]¹¹

ŽA‘Fİ¹²

Fe ‘i lâ tün / Me fâ ‘i lün / Fe ‘i lün

Gönlümün aşınası dilbercik

Gözümün rüşinası dilbercik

Zıll-i ıışkuñda hoş geçen begdür

Ey cihānuñ Hümāsı dilbercik

Dizüm üstine oturup tel tel

Hep şaçalum yolası dilbercik

Koynum içre girüp de çırcıplağ

Her gice қоçulası dilbercik

İki üç gün olur cefā niçe bir

Т...şağı dört olası dilbercik

Bir gice Ža‘fi hücreğine gelüp

Aylarca қалası dilbercik

¹¹ 66b-67a

¹² teis.yesevi.edu.tr’deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşayan Za‘fi mahlaslı sadece bir şair vardır: Za‘fi-i Gülşenî. Kanaatimize göre bu şiir Za‘fi-i Gülşenî’ye ait değildir. Zira bu şiir onun şahsiyeti ve divanında ortaya koyduğu düşünceleri ile çelişmektedir (Adak, 2006: 94). Bu şiirin, Latîfi Tezkiresinde esrârkeş olduğu belirtilen Za‘fi Çelebi’ye ait olma ihtimali vardır (Canım, 2018: 340).

[7]¹³

ḤASBÎ¹⁴

Mef'û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe 'û lün

Götrülse 'aceb mi bu cihānuñ berekātı

'Aksine dönüpdür ḥaşerātuñ ḥarekātı

Eksik degül a... ile g...tüñ heç feterātı

Ḥayfâ ki ğulām-pāraluğuñ gitdi şebātı

Her bir kökez oğlan kıvırur kıyşar u çalkar

Şıgmaz bir avuç g...t ile dünyāya behey yār

Sen yār diyüp yarımazsın s...ker ağyār

Ḥayfâ ki [ğulām-pāraluğuñ gitdi şebātı]

Ağzuñ egilür g...tine yalvarı yağarı

Alçağ düşürüp sîni yığar yüki yuğarı

Bilmez bu kökezler n'idelüm vaz' u vağarı

Ḥayfâ ki [ğulām-pāraluğuñ gitdi şebātı]

Müftî vü müderris kâđî nāyib g...te düşdi¹⁵

Da'vâcı çoğaldı g...te nisbet öte düşdi

Muğlim s...küme ş...çdı kamu g...t g...te düşdi

Ḥayfâ ki [ğulām-pāraluğuñ gitdi şebātı]

Ḥasbî s...kine nisbet iden g...t şama? urdı

Büzük penesinden t...şığına yeme urdı

¹³ 67a

¹⁴ Şiirin üslubundan hareketle bu şair, Gedizli Hasbî olmalıdır. Bilinen bir eseri olmayan Hasbî'nin Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde 39, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda 23 adet şiiri yer almaktadır. Hasbî'ye ait olduğu düşünülen bu şiir, zikredilen eserlerde mevcut değildir. Hayatı hakkında <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasbi> adresine bakılabilir.

¹⁵ Metinde *Müftî müderris kâğî vü nāyib g...te düşdi* şeklinde yazılmış olup vezne uydurmak için bu şekilde düzeltilmiştir.

G...t kıtluğına uğradı miskîn a...a urdı
Hayfâ ki gulâm-pâraluđuñ gitdi şebâtı

[8]¹⁶

‘İLMİ¹⁷

Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lâ tün / Fâ ‘i lün
Sen şehi ey meh şikâr itmek diler beñzer hâzân
Kim nişâr eyler ayađuñ toprağına zer hâzân

Od bırağdı ‘ışk-ı dilber gülsitân-ı ‘âleme
Kim ağaçlar üzre âteşdür yanar pır pır hâzân

Zerdür ü ‘âşıkdurur ey dil meger bencileyin
Kim kaçan bir gonca görse üstine ditrer hâzân

Od yağup başına cevrüñden seniñ ey gonca-leb
Zulmüñi Sulţân Süleymân Hâna ‘arz eyler hâzân

Ger hevâdâr olmasaydı ‘ilmiyâ bir goncaya
Olmaz idi çehre-i ‘âşık gibi aşfar hâzân

¹⁶ 67a-67b

¹⁷ teis.yesevi.edu.tr’deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşıyan İlmî mahlaslı 6 şair vardır. Bu şiirin İlmî mahlaslı hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

[9]¹⁸

MÜDERRİS¹⁹ [Yahya Efendi]

Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Fe 'û lün

İlâhî ben ğarîbe kıl 'ināye

Ƙamu işümde sen eyle hidāye

Çü sendendür Ƙamu halka bidāyet

Yine āhîr ƞapuñadur nihāye

Mekāyirden İlâhî eyle ma'şüm

Dem-ā-dem hıfzuñ it baña viķāye

Ƙamu işde melāzum āsitānuñ

Beni sen lâyıķ it yā Rab liķāya

Müderris sūh̄teyi kıl ekmelüddîn

Ola tā müste'îd ƞurb-ı Hudāya

[10]²⁰

FİRÂKİ²¹

Mef'û lü / Fâ 'î lâ tü / Me fâ 'î lü / Fâ 'î lün

Serkeşlük ile töhmet ider hep cihān baña

Baş egmemek cihāna gelüpdür hemān baña

Devr-i zamāna uy dime var ey fülān baña

Geçmez felek gibi dilegüñ her zamān baña

¹⁸ 68a

¹⁹ Şiirin mecmuadaki başlığı Yahya Çelebi şeklindedir. Bu şiir, müderris mahlasını kullanan Beşiktaşlı Şeyh Yahya Efendi'ye ait olmalıdır fakat Enis Tombul'un hazırladığı "Beşiktaşlı Yahya Efendi's Diwan" adlı yüksek lisans tezinde ve diğer kaynaklarda tespit edilemedi.

²⁰ 69b

²¹ Bu şiir, Kütahyalı şair Firakî'ye ait olmalıdır fakat herhangi bir yayında tespit edilemedi. Hayatı hakkında <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki> adresine bakılabilir.

Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

Gerdün-ı dūna tābi^ç olur merd-i dūn olan
Merdāne deprenür bu haremde zebūn olan
Mecnūn gibi kenāra çıkar zū-fünūn olan
Kimdür bu rūzgāra zelil ü zebūn olan
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

‘Ālemde her ki kāni^ç ola kendi hāline
Halkuñ ne mālına özenür ne menāline
Çendān piyāz? çendemüzin? il şağalına
Degmez zamāne devleti çün ibtizāline
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

Erbāb-ı dehre manşib için minnet itmezin
MİR ü vezire bende olup hıdmet itmezin
Devr-i felekde cām-ı Ceme ragbet itmezin
Bezm-i cihānda kimseyile şoḥbet itmezin
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

Gördüñ zamāne uymadı uy sen zamāneye
Dilerse tutma gūşuñı heç bu fesāneye
Ne dāma düş **Firākī** ne meyl eyle dāneye
Cārüb kıлма çehreñi her āsitāneye
Ne ben zamāneye uyarın ne zamān baña

[11]²²

ḤAYRETİ²³

Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün

Kime i'lam ideyin ḥālūmi cānānumdan
Kime yanam yaqılam dildeki buhrānumdan
Görmedüm meyl ü maḥabbet şeh-i ḥübānumdan
Bezdüm Allāh bilür bu ğam ile cānumdan
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime kan ağlayayın dīde-i giryānumdan

Beni odlara yaqaldan ğam ile cānāne
Öğrenür yanmağı benden gelüben pervāne
Ugradum yaşım için yine qurı bühtāna
Nice kan ağlamayam başlayuban efgāna
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime kan ağlayayın dīde-i giryānumdan

Yaqayın dağları [ben] sīne-i sūzānumda
Çizeyin şerḥaları bu ten-i 'uryānumda
İdeyin nāleleri külbe-i aḥzānumda
Çünkü yoq mihr ü vefā ol meh-i tābānumda
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime kan ağlayayın dīde-i giryānumdan

Geleli miḥnet ile dehr-i ḥarāb-ābāda
Gülmek olmadı müyesser bu dil-i nāşāda

²² 70a-70b

²³ teis.yesevi.edu.tr'deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşayan Hayretî mahlash 2 şair vardır. Bu şiirin Hayretî mahlash iki şairden hangisine ait olduğu tespit edilemese de Yenice Vardarlı Hayretî'ye ait olduğu düşünülmektedir. Bu şiir Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri tarafından hazırlanan *Hayretî Divan* adlı eserde tespit edilemedi.

Bilmezin n'eyleyeyin āh bu ben üftāde
Ağlayup başlayayın nāleyile feryāda
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ƙan ağlayayın dīde-i giryānumdan

Bād-veş rāh-ı maḥabbetde olup āvāre
Yileyin irmek için ḥāk-i reh-i dildāre
Ḥayretī ḥālūmi i'lām ideyin ol yāre
Niçe bir hem-dem olam böyle fiğān u zāre
Kime feryād ideyin nāle vü efgānumdan
Kime ƙan ağlayayın dīde-i giryānumdan

[12]²⁴

MİSÂLÎ²⁵

Fe 'i lâ tün / Me fâ 'i lün / Fe 'i lün
Ey kökezlükde? müntehā dilber
Ƙarı dünyā gibi ƙoca dilber

Ey niçe yüz görüp yüze gülüci
Ƙaḥbe mānend-i bī-vefā dilber

G...tünñ nāyını 'acem-zāde
Niçe bir dem-be-dem çala dilber

Ne revādur senüñ fülān dūrzi
Añlaya vaşluña para dilber

²⁴ 70b

²⁵ teis.yesevi.edu.tr'deki bilgilere göre Türk edebiyatında 15. ve 16. yüzyıllarda yaşayan Misâlî mahlaslı 2 şair bulunmaktadır. Bu şairler Gül Baba (Misâlî) ve Hasan Çelebi (Misâlî)'dir. Bu şairlerin divanları çalışılmıştır. Fakat bu gazel, Deva Güneş'in hazırladığı *Misâli Divânı* adlı yüksek lisans tezinde ve Mehmet Dede'nin hazırladığı *Divân-ı Gül Baba* adlı yüksek lisans tezinde tespit edilememiştir.

Bu **Misâli** dahı uşûli bilür
Dāyirüñ gāhī çaldır a dilber

[13]²⁶

LA-EDRİ

Fe 'i lâ tün / Fe 'i lâ tün / Fe 'i lün
Bize bir dilber-i dihende gerek
Lebleri dāyimā dehende gerek

Odamuz Seydi Gāzī tekyesidür
Bize āyende vü revende gerek

Sonuç

Mecmualar edebiyat tarihimiz açısından oldukça kıymetli kaynaklardır. İçinde birçok şiir, hatta müstakil eser ihtiva eden mecmualar son yıllarda pek çok araştırmaya kaynaklık etmektedir. Özellikle yüksek lisans öğrencileri tarafından yapılan tez çalışmaları ile mecmuaların içinde neler olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmaların devam etmesi durumunda yeni şiirlerin hatta yeni eserlerin tespit edilmesi muhakkaktır. Berlin Devlet Kütüphanesi Ms. or. oct. 3058 numarada kayıtlı şiir mecmuası üzerine yapılan inceleme sonucunda daha önce yayımlanmamış on üç şiir (Zatî, Celîlî, Za'fî, Hasbî, İlmî, Yahya Efendi ve Misâli'ye ait birer gazel; Feyzî'ye ait bir murabba; Sabûhî, Lutfi ve Firâkî'ye ait birer muhammes; Hayretî'ye ait bir müseddes; yazarı belli olmayan bir kıt'a) tespit edilmiştir. Tespit edilen şiirler bu makale ile gün yüzüne çıkarılmıştır.

Kaynakça

- Adak, A. (2006). *Za'fî-i gülşenî hayatı, eserleri, edebî şahsiyeti ve dîvânının incelenmesi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Anthologie*. Berlin: Staatsbibliothek zu Berlin, Preußischer Kulturbesitz, 5a-70b, Ms. or. oct. 3058. https://digital.staatsbibliothek-berlin.de/werkansicht/?PPN=PPN803812523&PHYSID=PHYS_0005
- Bal, E. (2019). *Karamanlı Sabûhî divanı*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi.
- Canım, R. (2018). *Tezkiretü 'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M. A. (1981). *Hayretî Divan*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

²⁶ 70b

- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M. A. (1987). *Zatî Divanı (Gazeller Kısmı: III. Cild)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Dede, M. (2001). *Divân-ı Gül Baba ve transkripsiyonlu metni*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Erdoğan, M. (2000). Zamâne Şiirleri Yahut Nazîre Muhammesler. *Türk Kültürü*, 448, 479-497. http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/mustafa_erdogan_zaman_e_siirleri_muhammesler.pdf
- Ersoy, E. (2003). *XVI. yüzyıl kaynaklarına göre Kütahyalı şâirler ve Kütahya'da edebî muhit*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Gıynaş, K. A. (2011). Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 25, 245-260. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/151714>
- Gıynaş, K. A. (2017). *Pervâne Bey Mecmuası*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Güneş, D. (2011). *Misâli divanı*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Dumlupınar Üniversitesi.
- Kaplan, Y. (2018). İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde Kayıtlı T 5480 Numaralı Musammat Mecmuası ve MESTAP'a Göre Tasnifi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 21, 401-540. http://devdergisi.com/Makaleler/762621498_20190101181508.pdf
- Kazan Nas, Ş. (2018). *Celilî Dîvânı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kılıç, F. (2018). *Meşâi'ri'ş-Şu'arâ*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Köksal, M. F. (2009). Seyyid Nesîmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 50, 77-135. <https://hvbdergisi.hacibayram.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/992>
- Köksal, M. F. (2017). *Edirneli Nazmî, Mecma'u'n-Nezâ'ir*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Sarı, M. (1992). *Sabuhi Şeyh Ahmed Dede hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve Türkçe divanının tenkitli metni*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Süngü, Z. (2020). Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Yeni Çalışmalar Bibliyografyası ve MESTAP. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 917-1056. http://www.devdergisi.com/Makaleler/1068589403_20.pdf
- Tarlan, A. N. (1967). *Zatî Divanı (Gazeller Kısmı: I. Cild)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1970). *Zatî Divanı (Gazeller Kısmı: II. Cild)*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tombul, E. (2019). *Beşiktaşlı Yahya Efendi's diwan: text and textual analysis*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.